

PERÄMEREN RANNIKON KALALEADER-STRATEGIA 2022-2027

TIIVISTELMÄ

Kalaleader-strategiassa määritellään toimet kalatalousalan kehittämiseksi Perämeren rannikolla vuosille 2022-2027. Ohjelma keskittyy kaupallisen kalastuksen, vesiviljelyn, kalanjalostuksen sekä kalastusmatkailun kehittämiseen. Ohjelman keskiössä on paikallisen kalan käytön edistäminen.

Sisällys

Kuvaus toiminta-alueesta	2
Perämeri	2
Paikallinen kala resurssina Perämeren rannikon alueella	2
Kalatalousalan toimijat ja toimintaympäristö Perämeren rannikolla	3
<i>Kaupallinen kalastus</i>	3
<i>Kalanjalostus</i>	4
<i>Vesiviljely</i>	4
<i>Kalastusmatkailu</i>	4
<i>Muut toimijat</i>	5
SWOT-analyysi	6
Oppeja ja analyysiä ohjelmakaudesta 2014-2020	6
SWOT- Perämeren rannikon kalaleader-strategia	7
Perämeren kalaleader-strategian painopisteet ja toimenpiteet	9
1- Kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttäminen	10
2- Kalaresurssin tehokkaampi hyödyntäminen mukaan lukien vesiviljelytuotannon kasvu	11
3- Kalatalousalan uusiutuminen ja verkostoituminen	12
4- Paikallisen kalan markkinointi sekä uusien tuotteiden ja markkinoiden luominen	13
5- Kalastusmatkailupalveluiden parempi tuotteistaminen ja yhteistyö muiden matkailupalveluiden kanssa	14
Strategian mitattavat tavoitteet	15
Hankkeiden arviointi:	15
Yleisiä linjauksia kalaleader-rahoituksen käytöstä	15
Perämeren rannikon kalaleader-strategian vaikuttavuus	16
Kalatalouden kehittämissuunnitelman toteuttamisessa hyödynnettävät verkostot	17
Viestintäsuunnitelma	17
Valmiudet osallistua kansallisen verkoston toimintaan	18
Strategian valmisteluprosessin kuvaus	18
Hallinnon ja aktivoinnin sekä seurannan ja arvioinnin järjestäminen	19
Hallinnointi	19
Aktivointi	19
Seuranta ja arviointi	20
Rahoitussuunnitelma	20

Kuvaus toiminta-alueesta

Perämeren rannikon kalaleaderin alueeseen kuuluu yhteensä 14 rannikon kuntaa; Tornio, Keminmaa, Kemi, Simo, Ii, Oulu, Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Siikajoki, Raahe, Pyhäjoki, Kalajoki ja Kokkola. Alueella on noin 380 000 asukasta. Asutuksen suurimpia keskittymiä ovat Oulu ja Kokkola. Alueella toimii yhteensä kuusi Leader-yhdistystä: Outokaira Tuottamhan, Leader Peräpohjola, Oulun Seudun Leader, Nouseva Rannikkoseutu, Rieska Leader sekä Pirityiset.

Perämeri

Perämeri on lähes makeavetinen Pohjanlahden pohjoisin merialue, joka ulottuu Merenkurkusta pohjoiseen. Alueen suuret joet tuovat mereen runsaasti makeaa vettä. Perämeri jäätyy leutoja talvia lukuun ottamatta kauttaaltaan.

Perämeren rannikon merialue on tyypillisesti matalarantainen ja avoin. Saaristoa on melko vähän. Tyypillistä ovat laajat hiekkapohjat. Keskisyvyys Perämeressä on noin 40 metriä ja monin paikoin syvät vesialueet ovat verrattain kaukana rannasta. Vedenlaatu on kohtuullisen hyvä, mutta erityisesti suurten jokien suistoalueet ja isompien kaupunkien rannikkovedet ovat laadultaan heikompia. Ongelmana on liika ravinnekuorma, joka aiheuttaa rehevöitymistä. Maatalous, metsätalous, kaupunkien jätevesien puhdistamot sekä teollisuus ovat suurimpia ravinnekuormituksen aiheuttajia. Paikallisesti vedenlaatua on huonontanut esimerkiksi rantalaiduntaminen. Edellisen arviointikauden päivityksessä Perämeren pintavesien ekologinen tila muuttui SYKE:n luokittelussa laajoilla alueilla hyvästä tyydyttävään. Ravinnetasot Perämerellä ovat kuitenkin yleisesti ottaen paremmat kuin Suomen muilla merialueilla.

Perämerellä vesialueen muuta käyttöä on melko vähän. Uutta tuulivoimaa on suunniteltu rakennettavaksi merelle, mutta toistaiseksi suuret kustannukset eivät ole mahdollistaneet tätä kehitystä. Muista merialueen toiminnoista on syytä mainita virkistyskäyttö, meriliikenne ja Puolustusvoimien ampuma alue Lohtajan edustalla sekä suuremmat teollisuuden hankkeet, näistä esimerkkeinä Pyhäjoen ydinvoimala ja Kemin sellutehdas. Uudessa merialuesuunnitelmassa Perämeren vahvuuksiksi mainitaan muun muassa kalatalouden ja matkailun potentiaali.

Paikallinen kala resurssina Perämeren rannikon alueella

Perämeren rannikon alueella tuotetaan yhteensä lähes 3,5 miljoonaa kiloa kalaa markkinoiden tarpeisiin. Tästä suurin osa, noin 2 miljoonaa kiloa, on turkiseläinten rehuksi pyydettyä silakkaa. Muita luonnonkaloja pyydetään lähinnä elintarvikkeeksi noin 1,3 miljoonaa kiloa. Kasvatettua kalaa tuotetaan markkinoille noin 400 tonnin verran. Kasvatetusta kalasta reilusti yli 90% on kirjolohta, loput siikaa.

Mikäli Perämerellä tuotettu kalamäärä käytettäisiin kokonaisuudessaan elintarvikekäyttöön alueella, se riittäisi kattamaan noin 60% alueen väestön vuotuista kalan kulutuksesta. Tällä hetkellä syömästämme kalasta lähes 80% on ulkomailta tuotua.

Alueen luonnon kaloista erityisesti muikku, karisiika, kuore, särkikalat ja silakka ovat lajeja, joiden käyttöä olisi potentiaalista lisätä huomattavasti nykyisestä. Niin ikään kasvatetun kirjolohen tarjonta tulee lisääntymään alueella tulevina vuosina selvästi.

Lähde: Luke, kaupallisen kalastuksen tilastot

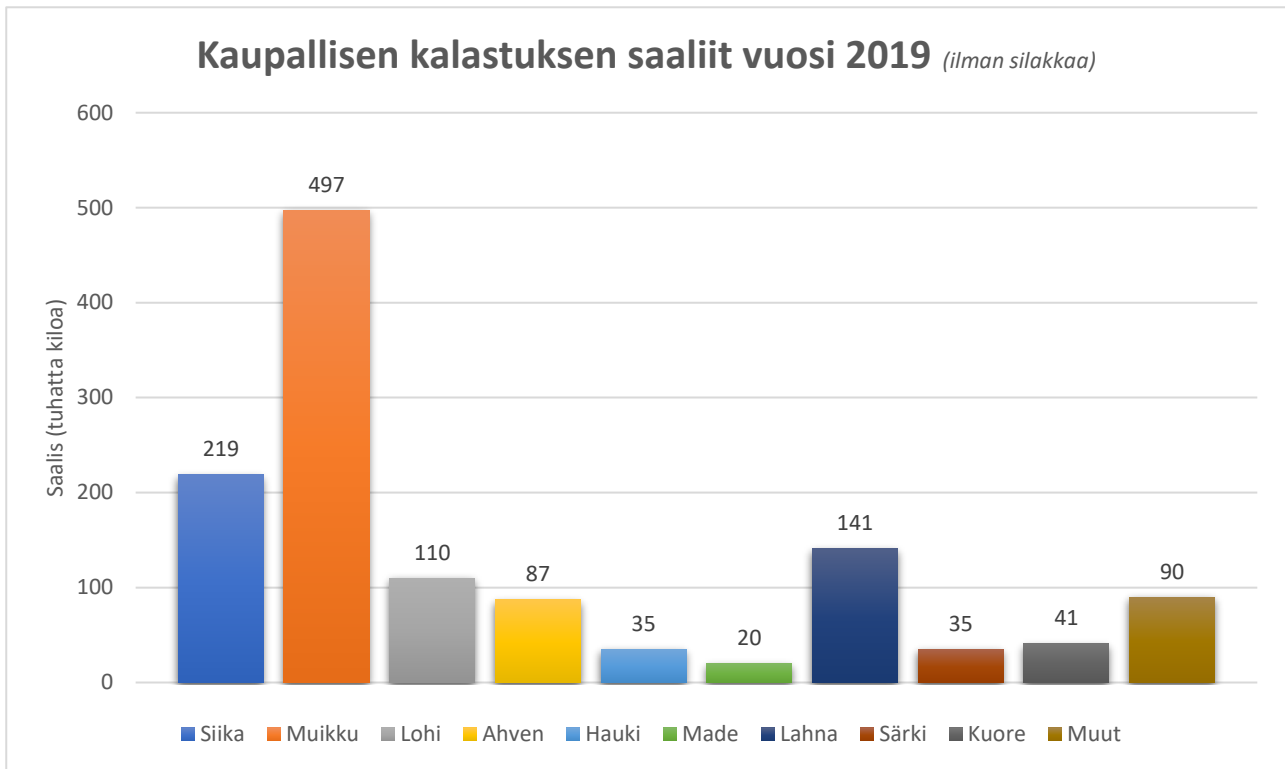
Kalatalousalan toimijat ja toimintaympäristö Perämeren rannikolla

(tarkempi kuvaus erillisessä liitteessä)

Kaupallinen kalastus

Kalataloudella on vahvat perinteet Perämeren rannikolla. Kaupallista kalastusta on harjoitettu iät ja ajat ja edelleen perinteet näkyvät erityisesti rannikon kalasatamissa. Rekisteröityneitä kaupallisia kalastajia Perämeren rannikon kunnissa on yhteensä noin 700. Heistä noin 200 toimii aktiivisesti eli harjoittaa kalanmyyntiä. Perämeren rannikolla on noin 80 1-ryhmän kaupallista kalastajaa (kalastuksen liikevaihto ylittää 10 000€ vuodessa). Heistä noin puolelle kaupallinen kalastus tarjoaa pääelinkeinon. Suurin osa Perämeren kaupallisista kalastajista harjoittaa pienimuotoista rannikkokalastusta, jossa käytettäviä pyydyksiä ovat verkot ja rysät. Verkko- ja rysäpyynnin tärkeimmät saalislajit ovat karisiika, ahven ja lohi. Troolikalastusta harjoittaa n. 15 toimijaa. Pääosin troolikalastuksessa käytetyt alukset ovat pieniä, alle 15 metriä pitkiä. Troolikalastuksen tärkein saalislaji on muikku. Silakkaa pyydetään trooleilla Perämerestä vuosittain 2-3 miljoonaa kiloa lähinnä turkiseläinten rehuksi. Kalajoella ja Kannuksessa toimiva Kalajoen jäähdyttämö vastaanottaa rehuksia ja perkuutähteitä.

Kohtalaisen tiheä kalasatamaverkosto tarjoaa hyvät edellytykset kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen Perämeren rannikolla. Kalakannat ovat pääosin erinomaisessa kunnossa ja useat lajit kestäisivät selvästi nykyistä voimakkaampaa pyyntiä. Hylkeiden kalastukselle aiheuttamat haitat sen sijaan heikentävät kalaresurssin tehokasta hyödyntämistä.

Lähde: Luke, kaupallisen kalastuksen tilastot

Kalanjalostus

Kaupallisen kalastuksen ohella kalanjalostuksella on vahva asema Perämeren rannikon kunnissa. Alueella toimii toistakymmentä kalanjalostusyriytystä, suurimpana Suomen suurin kalanjalostusyritys Hätäla Oy. Kalanjalostus työllistää alueella yhteensä n. 300 henkilöä. Rannikolla toimivien kalanjalostusyritysten kautta paikallinen kala saadaan tehokkaasti kuluttajien saataville. Viime vuosina myös monet kaupalliset kalastajat ovat lisänneet omaa kalanjalostustoimintaa, mitä on omalta osaltaan auttaneet kalankäsittelylaitteiden lisääntyminen niin julkisissa kuin yksityisissä kalasatamissa. Paikallisilla kalanjalostusyrityksillä on iso merkitys luonnonkalojen markkinoinnin ja näkyvyyden kannalta.

Vesiviljely

Ruokakalantuotanto Perämerellä on viime vuosina ollut muutamia satoja tuhansia kiloja. Kasvatyüksiköt sijaitsevat lin Vatungissa ja Haukiputaan Martinniemiessä. Kasvupotentiaalia ruokakalantuotannossa on Laitakarin kalan vuonna 2017 saaman 1000 tonnin kasvatusluvan myötä.

Vaelluskalakantojen hoitoon panostetaan vahvasti Perämeren rannikon toiminta-alueella. Vesivoimayhtiöt ovat velvoitettuja istuttamaan vaelluskaloja vesistöihin ja ne vastaavat pitkälti entisten lohijokien vaelluskalojen hoitotyöstä. Vaellussiikakantoja hoidetaan runsaasti myös paikallisin voimin lähinnä kalastajainseurojen toimesta. Kalastajainseurojen ja kaupallisten kalastajien toimilla on iso merkitys voimayhtiöiden velvoiteistutusten hoitamisessa.

Kalastusmatkailu

Kalastusmatkailu Perämeren rannikon alueella on vahvasti keskittynyt Tornion ja Simojoen varsille. Lohi on iso vetovoimatekijä kalastusmatkailussa ja sitä hyödynnetäänkin jokivarsien matkailuyritysten toimesta. Merialueella toimii muutamia kalastusmatkailupalveluita tarjoavia yrityksiä, joista useimmat toimivat myös muilla alueilla. Kalastusmatkailupalveluita on tarjolla lähinnä vapakalastajille. Muutamat kaupalliset kalastajat tarjoavat ”elämyspalveluita”, esimerkiksi tutustumisreissuja ammattikalastajan arkeen.

Muut toimijat

Kalatalouden yritysten lisäksi Perämeren rannikon alueella toimii lukuisia alan kannalta merkittäviä toimijoita. Kalastajainseurat ja kalastuksen suhteen aktiiviset jako- ja osakaskunnat sekä Perämeren kalatalousyhteisöjen liitto ovat tärkeitä kalatalouden paikallistason kehittäjiä. Alueen oppilaitokset, kunnat, maakuntaliitot ja esimerkiksi lähiruuan käyttöä edistävät toimijat ovat tärkeitä kumppaneita hankeyhteistyössä. Lisäksi Lappian ammattiopistossa Kemissä voi opiskella kalatalousalan perustutkinnon.

Lisätietoa alueen kalatalouden toimijoista ja toimintaympäristöstä erillisessä liitteessä.

SWOT-analyysi

Oppeja ja analyysiä ohjelmakaudesta 2014-2020

Perämeren rannikon alueella kalatalouden paikallista kehittämistä on toteutettu jo vuodesta 2007 alkaen eli kahden EU:n ohjelmakauden verran. Ohjelmakaudella 2014-2020 kalatalouden paikallisessa kehittämisessä keskityttiin erityisesti verkostojen kehittämiseen, investointien aktivointiin, koulutuksiin ja paikallisen kalan näkyvyyden ja arvostuksen parantamiseen.

Yhteensä hankkeita rahoitettiin 21kpl, joiden keskimääräinen tuki oli n. 24 000€. Tuen määrä hanketta kohden vaihteli 1440€-80 000€ välillä. Kyseisellä hankemäärällä ja hankkeiden suuruudella pystyttiin kohtalaisen hyvin vastaamaan alueen kalatalouden kehittämistarpeisiin. Pientä rahoituskehystä ei voida käyttää kovin mittaviin hankkeisiin, joten tulevaisuudessa isommille kehittämiskokonaisuuksille pyritään löytämään rahoitusta muista lähteistä. Tällaisia ovat esimerkiksi saaliiden lajitteluun liittyvien konenäköratkaisujen kehittäminen, vesistönkunnostuksiin liittyvät toimet sekä laajemmat kalavarojen tutkimukseen liittyvät hankkeet.

Menneellä ohjelmakaudella kalatalouden kehittämiseen saatiin mukaan täysin uusia toimijoita uusien hankehakijoiden ja hankeyhteistyön kautta. Niin ikään kalatalousalan toimijat ovat verkostoituneet paremmin keskenään niin paikallisesti kuin valtakunnan laajuisestikin erilaisten tilaisuuksien ja opintomatkojen vauhdittamana. Verkostojen kehittyminen on mahdollistanut tiedon ja hyvien käytäntöjen siirtymisen toimijoiden välillä. Tätä kehitystyötä tullaan jatkamaan tulevilla ohjelmakaudella, koska sen on havaittu olevan erittäin kustannustehokas tapa alan kehittämisessä.

Ohjelmakaudella 2014–2020 järjestettiin paljon erilaisia koulutuksia kalatalousalan toimijoille. Erityisesti kaupallisten kalastajien suoramyntivalmiuksien kehittämiseen panostettiin. Oman jalostustoiminnan ja suoramyynnin kehittäminen mahdollisti kalastuksen huomattavasti paremman kannattavuuden monen toimijan kohdalla. Aloittavia kalastajia tuettiin tarjoamalla heille koulutusta esimerkiksi hygieniasaamiseen, turvallisuuteen ja merenkulkuun liittyen. Myös pyydysrakennuskoulutuksia järjestettiin kalastajille.

Vaellussiikakantojen hoitotyöhön panostettiin usean hankkeen toimesta. Hankkeiden avulla tuettiin hoitotyön jatkuvuutta. Emokalojen kalastajien väheneminen ja entisestään kasvaneet hyljeongelmat ovat aiheuttaneet vaellussiikakantojen hoidolle suuria haasteita, mikä uhkaa tulevaisuudessa vaellussiikakantojen elinvoimaisuutta.

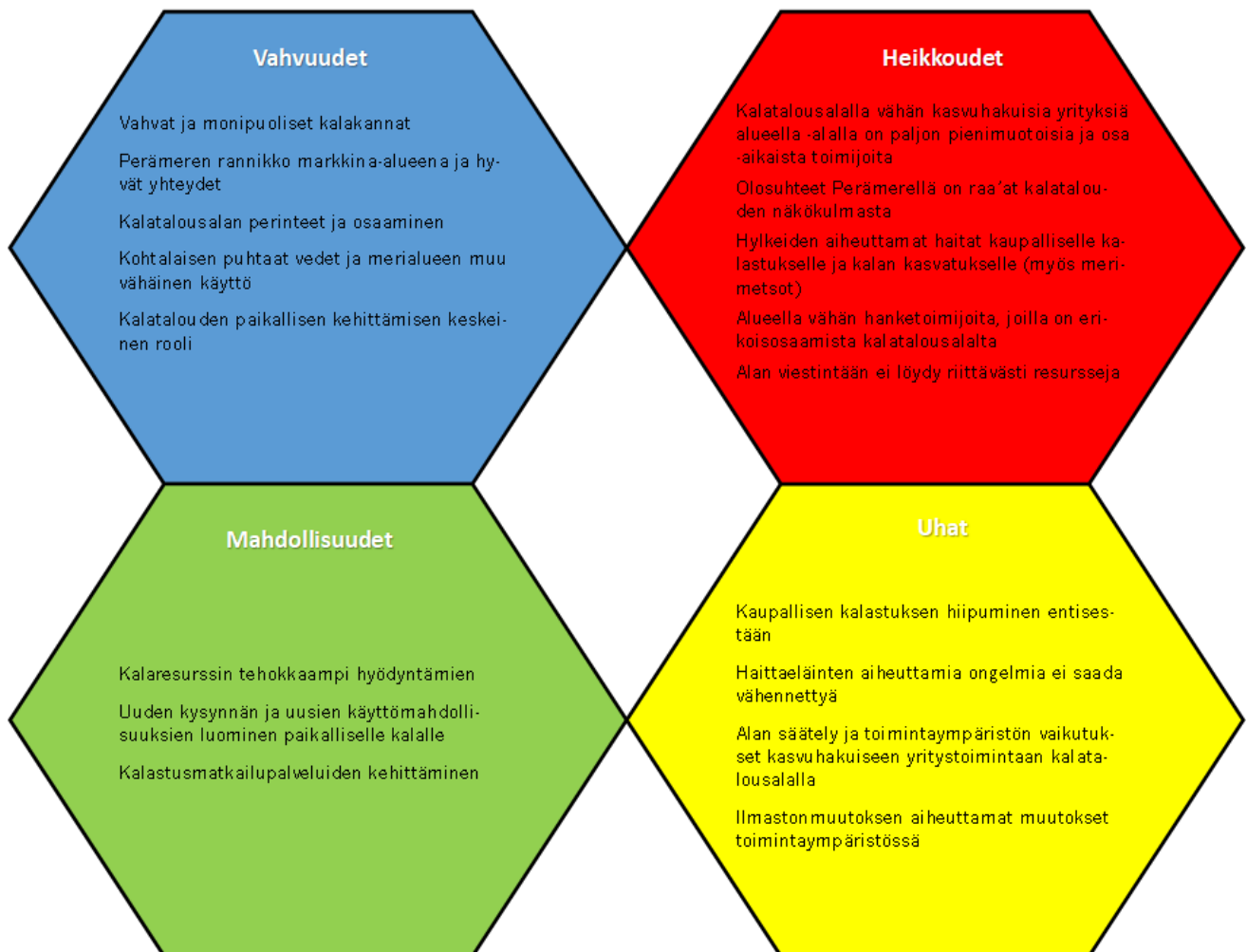
Ohjelmakaudella 2014-2020 laitettiin alulle yhteistyö alueen kuntien ateriapalvelujen kanssa sekä tiivistettiin yhteistyötä muiden ruokatoimijoiden ja -hankkeiden kanssa. Yleisesti ottaen ruokatoimijoiden kiinnostus paikallista kalaa kohtaan on kasvanut viime vuosina ja potentiaalia paikallisen kalan käytön lisäämiselle on runsaasti. Kehitystä kuitenkin vaaditaan niin kalan alkukäsittelyssä kuin tuotekehityspoolellakin, jotta tässä kehityksessä päästään merkittäviin volyymeihin.

Yllä mainitun kehittämisen lisäksi kalatalousalan toimijoita aktivoitiin ja neuvottiin hakemaan tukea investoinneilleen. Tämä neuvontatyö on koettu erittäin tärkeäksi kalatalousalan yritysten ja alueen kuntien keskuudessa. Investoinneilla on erityisen tärkeä rooli alan kehittämisessä. Ilman investointeja kalatalousala ei kehity, vaikka alueella olisi paljon laadukkaita kehittämishankkeita.

Hankkeiden laadukkaan toteuttamisen kannalta on oleellista saada jatkuvuutta kehittämistyölle. Ennen kaikkea kalatalousalan ulkopuolisten hanketoimijoiden verkostot ja osaaminen kalatalousalalla ovat vielä kehittymässä, joten työtä heidän kanssaan täytyy jatkaa tukemalla heitä verkostojen rakentamisessa ja osaamisen parantamisessa. Tätä kautta jatkossa hankkeilla saadaan entistä enemmän vaikuttavuutta.

SWOT- Perämeren rannikon kalaleader-strategia

Tarkempi SWOT-analyysi erillisessä liitteessä

Vahvuudet

Perämerellä kalakannat ovat vahvat ja kalasto on monipuolista, mikä mahdollistaa monipuolisen ja useaan lajiin kohdistuvan kaupallisen kalastuksen. Sen lisäksi vesien tila yleisesti ottaen hyvä ja vesialueiden muuta käyttöä on melko vähän. Konflikteja kalatalouden toimijoiden ja vesialueiden muiden käyttäjien välillä on vähän.

Alueen isot kaupungit ja kalanjalostusyrietykset muodostavat kohtuullisen kokoiset markkinat paikalliselle kalalle ja kalastusmatkailupalveluille. Etenkin etelä-pohjois-suuntaan logistiikka toimii hyvin, mikä mahdollistaa kalan tehokkaan toimittamisen myös esimerkiksi pääkaupunkiseudulle.

Alueella kalataloudella on vahvat perinteet ja pitkäaikaisten toimijoiden ansiosta kalatalouden osaamista on alueella paljon. Myös verkostot niin alueen sisällä kuin valtakunnallisesti ovat kehittyneet vahvoiksi osin kalaleader-toiminnan ansiosta.

Heikkoudet

Vaikka alueella on paljon kalatalouden yrityksiä, niistä suurin osa toimii hyvin pienimuotoisesti. Etenkin kaupallisen kalastuksen kohdalla suurin osa toimijoista on osa-aikaisia ja kasvuhakuista yritystoimintaa on hyvin vähän. Sesonkiaikaisen työvoiman ja pääomien puute ovat tekijöitä, jotka rajoittavat toiminnan kasvattamista.

Perämeren avoin rannikko aiheuttaa haasteita merellä tapahtuvaan toimintaan. Myrskyt vähentävät kalastuspäiviä, aiheuttavat haasteita avomerikasvatukselle ja tekevät kalastusmatkailupalveluiden järjestämisestä epävarmaa. Hylkeiden suuri määrä aiheuttaa ongelmia etenkin kaupalliselle kalastukselle.

Kalatalouden kehittämishankkeiden osalta heikkoutena on hanketoimijoiden vähäinen osaaminen kalatalousalalta. Myös vaihtuvuus hanketoimijoiden henkilöstössä aiheuttaa haasteita hanketoiminnan jatkuvuudelle.

Alueen kalatalouden toimijoiden osaaminen antaa kuitenkin hyvät edellytykset kalataloussektorin kehittämiseen. Keskeisessä roolissa ovat verkostojen hyödyntäminen, koulutuksen tarjoaminen sekä kehittämistoimien jatkuvuus, jotta heikkouksia voidaan lieventää. Myös teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen esimerkiksi kalan alkukäsittelyssä ja hyljeongelmien torjunnassa ovat avainasemassa.

Mahdollisuudet

Ruuan ympäristöystävällisyyden ja pienen hiilijalanjäljen merkitys on korostunut viime vuosina kuluttajien valinnoissa. Se avaa erinomaisia mahdollisuuksia kalatalousalalle. Paikallisen kalan menekkiä on mahdollista kasvattaa sekä perinteisten lajien, että vajaasti hyödynnettyjen lajien osalta. Tämä vaatii uusia pyyntimenetelmiä, uusien kalatuotteiden kehittämistä ja kalan alkutuotannon tehostamista. Vahvat kalakannat alueella ja toimijoiden vahva osaaminen mahdollistavat näiden seikkojen kehittämisen. Tarvitaan hyvää yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista, jotta mahdollisuuksiin pystytään tarttumaan.

Lähiruokatrendi on nostanut myös kalatalousalan arvostusta. Alan uudistumisen ja markkinoinnin myötä kiinnostusta alaa kohtaan saadaan entisestään lisättyä, mikä tekee siitä houkuttelevamman uusille toimijoille. Lisäksi alan profiilia nostamalla pääomien saaminen kalatalousalalle helpottuu.

Kotimaan matkailun ja luontomatkailun suosion vahvistuminen on lisännyt kalastusmatkailun potentiaalia alueella. Alueella palveluiden tarjonta on vielä kehittymätöntä, mutta toimijoiden osaamisen parantamisen ja verkostoitumisen myötä kalastusmatkailutoimintaa on mahdollista kasvattaa huomattavasti.

Uhat

Kaupallinen kalastus Perämerellä on vähentynyt jo pitkän aikaa. Iso osa nykyisistäkin toimijoista on lähellä eläköitymistä, mikä uhkaa vähentää luonnon kalan saatavuutta. Kalastajien eläköityessä myös osaamista katoaa alalta.

Perinteisen verkko- ja rysäpyynnin kannattavuuden kannalta on kriittistä, että hyljevahinkoja saataisiin vähennettyä. Mikäli hyljehaitat kasvavat vielä nykyisestä esimerkiksi siian kaupallinen kalastus tulee loppumaan monilta alueilta. Siian kalastuksen korvaaminen esimerkiksi ahvenen tai särkikalojen pyynnillä voi auttaa tilannetta hieman, mutta ei ole lopullinen ratkaisu ongelmaan.

Erytisesti kaupallisen kalastuksen sääntelyn lisääntyminen saattaa tulevaisuudessa aiheuttaa toimijoille lisää kustannuksia ja hankaloittaa toimintaa.

Myös maailman talouden tila vaikuttaa paikallisen kalan kysyntään. Paikallisen luonnon kalan hinta on korkeampi kuin esimerkiksi tehotuotetun norjalaisen lohen hinta. Talouden taantuma ja kotitalouksien talouden tiukentuminen voi johtaa luonnon kalan kysynnän vähentymiseen. Niin ikään kirjolohen kasvatuksessa lohen maailman markkinahinnan muutokset vaikuttavat kannattavuuteen, koska kirjolohen markkinahinta seuraa lohen hintaa.

Tulevaisuudessa ilmastonmuutos saattaa muuttaa olosuhteita Perämeren rannikolla. Lisääntyvät myrskyt aiheuttavat omat haasteensa ja lämpenevät vedet voivat aiheuttaa muutoksia esimerkiksi kalalajien suhteen.

Perämeren kalaleader-strategian painopisteet ja toimenpiteet

Kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttäminen

- Investointien edistäminen
- Uudet kalastajat
- Hyljevahinkojen vähentäminen
- Työhyvinvointi

Kalaresurssin tehokas hyödyntäminen

- Vajaasti hyödynnettyjen kalalajien pyynnin kehittäminen
- Pienten saaliserien tehokas hyödyntäminen
- Kalojen massauksen kehittäminen
- Vesiviljelytuotannon kasvu

Kalatalousalan uusiutuminen ja verkostoituminen

- Kalastusmenetelmien kehittäminen
- Lajittelun kehittäminen
- Liiketoimintaosaamisen kehittäminen
- Verkostojen kehittäminen

Paikallisen kalan markkinointi sekä uudet tuotteet ja markkinat

- Karisiika, muikku, kuore, silakka ja särkikalatuotteet
- Vahvat brändit lähikalatuotteille
- Tuotekehitys HoReCa-sektorille
- Lähiruoka-ajattelu

Kalastusmatkailupalveluiden kehittäminen

- Kalastusmatkailupalveluiden tuotteistaminen
- Yhteistyö muun matkailusektorin kanssa

Ympäristövastavuus ja kestävä kehitys sekä verkostojen hyödyntäminen ja kehittäminen

Strategian läpileikkaavina teemoina ovat kestävä kehitys ja ympäristövastavuus sekä verkostojen hyödyntäminen ja kehittäminen. Näitä teemoja sovelletaan jokaisessa strategian painopistealueessa. Painopistealueiden toimenpiteet ovat esimerkkejä rahoitettavista kehittämistoimista.

1- Kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttäminen

Perämeren rannikon kalatalouden kehittämissuunnitelman keskeisenä tavoitteena on kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttäminen. Kalatalousalalle, etenkin kaupalliseen kalastukseen, täytyy saada uusia yrittäjiä ja investointeja, jotta paikallista kalaa saadaan jatkossakin markkinoille. Keskiössä on löytää jatkajia eläköityvien yrittäjien tilalle. Tätä voidaan edistää parantamalla alan vetovoimaisuutta. Alan positiivinen markkinointi ja esimerkiksi panostukset kalastajien työhyvinvointiin tekevät alasta houkuttelevamman myös nuorten keskuudessa. Edelleen kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttämisen kannalta keskeistä on löytää ratkaisuja hyljevahinkojen ehkäisemiseen sekä panostaa kalasatamien kunnossapitoon ja kehittämiseen.

Toimenpiteet

Investointien aktivointi ja helpottaminen neuvontatyön avulla sekä tiedon levittäminen eri mahdollisuuksista

Neuvonta- ja aktivointityön avulla helpotetaan niin toimialan yrittäjien kuin kuntien investointeja, joilla parannetaan toimialan tulevaisuuden edellytyksiä. Niin ikään neuvontatyöllä helpotetaan tiedon ja uusien käytäntöjen siirtymistä toimijoiden kesken niin muualta kuin oman alueen sisälläkin.

ELY-keskuksen myöntämät investointituet EMKVR-rahastosta ovat tärkeitä kalatalousalan toimijoille. Kalastusmatkailun osalta investointeja pyritään rahoittamaan maaseutu-Leaderin puolelta. Alueen kalatalouden kannalta merkittävät vesistönsuojeluhankkeet pyritään mahdollisuuksien mukaan ohjaamaan esimerkiksi ympäristöministeriön tukien piiriin.

Toimet hyljevahinkojen vähentämiseksi

Jo pitkään merialueella on ollut tilanne, jossa hylkeiden suuri määrä ja niiden haitat kalastukselle ovat tehneet perinteisestä verkko- ja rysäkalastuksesta heikosti kannattavaa tai kannattamatonta. Joiltain perinteisiltä kalastusalueilta kalastus on jopa loppunut kokonaan. Jotta pienimuotoinen rannikkokalastus elinkeinona ylipäättään saataisiin säilymään, täytyy aktiivisesti etsiä ratkaisuja haittojen vähentämiseksi. Esimerkiksi hyljekarkottimien käytön kehittämiseen ja hylkeiden metsästyksen lisäämiseen ja kehittämiseen kalastusalueilla tulee panostaa.

Uusien kalastajien houkuttelu alalle ja kynnyksen madaltaminen kaupalliseksi kalastajaksi ryhtyvälle

Alan elinvoimaisuuden kannalta on kriittistä löytää uusia kalastusyrittäjiä ja jatkajia eläköityvien yrittäjien tilalle. Alan houkuttelevuuden lisäämiseksi tarvitaan positiivista markkinointia. Alalle tulevien kynnystä voidaan helpottaa esimerkiksi valmennushankkeiden avulla. Yhteistyö ammattipiirillä Lappian ”kalakoulun” ja kokeneiden kaupallisten kalastajien kanssa tarjoaa tähän erinomaiset mahdollisuudet.

Perämeren rannikon alueella on määrällisesti todella paljon kalastajia, jotka saavat kalastuksesta pientä lisätuloa. Kalastus ei kuitenkaan ole heille riittävän kannattavaa, jotta siitä voisi tehdä pääelinkeinon. Palkkatyön jättäminen ja isojen investointien tekeminen on monelle liian riskialtis vaihtoehto. Ratkaisut palkkatyön ja kalastuksen yhteensovittamisessa, 2-ryhmän kaupallisten kalastajien neuvonta sekä EMKVR:n mahdolliset uusien kalastajien tukimuodot voivat tarjota ratkaisuja tähän haasteeseen.

Panostukset kalastajien työhyvinvointiin

Ammattikalastus on fyysisesti kuormittavaa työtä, jossa esimerkiksi työergonomia on usein hyvin puutteellista. Tulevaisuudessa on tärkeää parantaa kalastajien työhyvinvointia, jotta työura ei katkeaisi liian kuormittavuuden takia. Kehitys esimerkiksi työtapoihin ja kalastusaluksiin liittyen voi vähentää työn kuormittavuutta merkittävästi, mikä osaltaan lisää alan houkuttelevuutta.

Kalasadamaverkoston ylläpitäminen

On tärkeää, että kalasadamaverkosto säilyy kohtalaisen tiheänä, sillä kalastus tapahtuu pitkin rannikkoa. Kunnalliset satamat helpottavat huomattavasti uusien kaupallisten kalastajien alalle tulemistä. Myös yhteiskäytössä olevat yksityiset satamat ja niiden käytön organisointi tulevat jatkossa olemaan mahdollisia kehittämisen kohteita.

2- Kalaresurssin tehokkaampi hyödyntäminen mukaan lukien vesiviljelytuotannon kasvu

Kala resurssina Perämerellä on erittäin vajaasti hyödynnetty. Vaelluskaloja lukuun ottamatta kaikkia kaupallisesti pyydettyjä kalalajeja voitaisiin pyytää kestävästi nykyistä enemmän. Erityisesti silakka, kuore ja särkikalat ovat kaloja, joita ei juurikaan Perämerellä hyödynnetä ihmisravintona. Niin ikään sesonkien saalishuippuja pitäisi pystyä hyödyntämään tehokkaammin. Tämä koskee erityisesti muikun ja karisiian syksyistä pyyntiä. Kaloille täytyy löytyä uusia käyttökohteita, jotta niitä saadaan markkinoille enemmän ja sitä kautta kalastajan hinta pysymään järkevällä tasolla myös sesonkeina.

Vesiviljelyn puolella tavoitteena on saada tuotantomääriä kasvatettua. Vuonna 2017 Perämerelle saatiin uusi miljoonan kilon kasvatuslupa, mikä mahdollistaa alueen selvästi suuremman kasvatetun kalan tarjonnan tulevaisuudessa. Esimerkiksi talvisäilytystä kehittämällä voidaan vauhdittaa kasvatusmäärien lisäämistä.

Toimenpiteet

Vajaasti hyödynnettyjen kalalajien pyynnin kehittäminen

Viime vuosina vajaasti hyödynnetyille kalalajeille on syntynyt uusia markkinoita ja niistä on jopa pulaa jalostusteollisuudessa. Perämerelläkin on iso potentiaali hyödyntää erityisesti lahnaa, säynävää, särkeä ja norssia, mutta niiden tehokasta hyödyntäminen kaipaa opettelua niin pyyntitapojen kuin pyyntipaikkojenkin suhteen.

Pienten saaliserien tehokkaampi hyödyntäminen

Pienten saaliserien hyödyntäminen tuottaa ongelmia. Pienet saaliserät on kannattamatonta myydä tukkuun, koska logistiikka kustannukset nousevat liian suuriksi. Pientä erää ei myöskään kannata alkaa koneellisesti käsittelemään, koska esimerkiksi koneiden pesusta aiheutuva työmäärä on suhteettoman iso pienen kalaerän myynnistä saatavaan tuottoon.

Esimerkiksi saaliiden sumputtamisen kehittäminen, saaliiden yhteiskäsittely sekä pakastusmahdollisuuksien kehittäminen, niin julkisissa kalasatamissa, kuin yhteisesti kalastajien kesken ovat varteenotettavia keinoja pienten saaliserien tehokkaammassa hyödyntämisessä.

Kalojen massauksen kehittäminen kalasatamissa

Kalamassalle ja kalamassasta valmistetuille tuotteille on viime vuosina tullut runsaasti kysyntää. Perämeren rannikon kalasatamissa ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia valmistaa kalamassaa isompia määriä, koska tarkoitukseen sopivia laitteita ei ole. Ainoastaan pieniä määriä massoja valmistetaan lihamyllyillä, mutta isompien erien kohdalla se ei ole kustannustehokas tapa. Kalasatamiin tarvitaan massauskoneita, jotta sesonkikaloista ja vajaasti hyödynnetyistä kalalajeista voidaan valmistaa kalamassoja markkinoiden tarpeisiin. Investoinnit voivat kohdentua niin kuntien hallinnoimiin kalasatamiin kuin yksityisten toimijoiden tiloihin.

Investointien toteutuminen tulee vaatimaan koulutusta ja erilaisia kokeiluja. Eri kalalajien massauksesta tarvitaan lisää tietoa, jotta toimijat pystyvät arvioimaan investoinnin kannattavuutta. Investointeja pyritään aktivoimaan hyödyntämällä EMKVR:n suoria tukimahdollisuuksia.

Vesiviljelyn kasvatuslupien saaminen täysimääräiseen käyttöön

Iso kasvatuslupa Haukiputaan Martinniemeen tulee tulevaisuudessa tarjoamaan paikallista kalaa markkinoille selvästi aikaisempaa enemmän. Lupien saaminen käyttöön täysimääräisesti vaatii kuitenkin isoja investointeja. Niin ikään talvisäilytystä Perämeren alueella tulee kehittää, jotta vesiviljelyn kannattavuutta saadaan nostettua. Erityisesti isommat kasvatusvolyymit vaativat pidempää perkuukautta, jotta syksyinen kalan hinnan aleneminen ei vie kannattavuutta. Kehittämishankkeet esimerkiksi talvisäilytykseen ja avomerikasvatukseen liittyen tukevat alan kehittymistä.

3- Kalatalousalan uusiutuminen ja verkostoituminen

Jotta kalatalousalan yrityksen pystyisivät tulevaisuudessakin toimimaan kannattavasti, alan täytyy kehittyä. Alalle tarvitaan uusia ja tehokkaampia, käytäntöjä, tekniikoita ja laitteita. Kalastuksen puolella esimerkiksi pyydyskehitys ja kalan alkukäsittelyyn liittyvät uudet ratkaisut ovat asioita, joita kalatalouden kehittämisohjelman puitteissa pyritään edistämään. Myös tiedon tuottaminen esimerkiksi alueellisista kalakannoista on tärkeää, jotta kestävä kalastuksen taso pystyttäisiin määrittelemään.

Uusia käytäntöjä ja tekniikoita ei välttämättä tarvitse kehittää alueella, vaan vähintään yhtä tärkeää on, että parhaita käytäntöjä pystytään siirtämään muualta Perämeren rannikon toimijoiden käyttöön. Hyvä verkostoituminen, koulutukset, opintomatkat ja neuvontatyö mahdollistavat uusien käytäntöjen siirtymisen alueelta ja toimijalta toiselle.

Toimenpiteet

Sekasaaliiden lajittelun tehostaminen

Yksi suurimmista pullonkauloista luonnon kalojen tehokkaammassa hyödyntämisessä Perämeren rannikolla on troolikalastussaaaliiden lajittelu. Myös särkikalajien rypäpynnin ja saaliin hyödyntämisen merkittävä lisäys tulee vaatimaan tehokkaampaa lajittelua. Lajitteluun on mahdollista löytää uusia ratkaisuja erityisesti konenäön ja automatiikan avulla. Kehitystyötä kyseisen asian parissa on tehty alueellisesti ja valtakunnallisesti ja Perämeren rannikon toimijat ovat jo olleet valmistelemassa tulevia kehittämistoimia.

Tässä toimenpiteessä pyritään hyödyntämään myös muuta rahoitusta ja olemaan mukana valtakunnallisessa kehitystyössä esimerkiksi innovaatio-ohjelmien kautta.

Kalastusmenetelmien kehittäminen

Kalastusmenetelmien ja pyydysten kehittäminen on tärkeää kalastuksen kannattavuuden parantamisessa ja fyysisen työtaakan vähentämisessä. Perämeren rannikolla pyyntimenetelmät ovat osittain vanhanaikaisia ja parhaita tiedossa olevia käytäntöjä levittämällä voidaan vaikuttaa asiaan. Pohjarysäkalastuksen kehittämien on yksi suunta, jolla kalastukseen on mahdollista saada lisää tehokkuutta. Myös pyydysten kokemisen helppoutteen on kiinnitettävä huomiota pyydyskehityksessä.

Verkostojen kehittäminen edelleen muiden ruokatoimijoiden kanssa

Ympäristöystävällisesti tuotettu lähiruoka on noussut megatrendiksi viime vuosien aikana. Perämereltä pyydetty tai siellä kasvatettu kala edustavat tätä trendiä mitä parhaiten. Yksin kala-alan resurssit markkinoida lähikalaa ovat kuitenkin rajalliset. Alueella on esimerkiksi useita hankkeita, jotka keskittyvät nimenomaan lähiruuan käytön edistämiseen. Yhteistyötä muiden ruoka- ja hanketoimijoiden kesken kannattaa edelleen vahvistaa.

Kala-alan toimijoiden liiketoimintaosaamisen kehittäminen

Eryteisesti kaupallisen kalastuksen puolella on hyvin vähän toimijoita, jotka pyrkivät kehittämään ja kasvattamaan liiketoimintaansa määrätietoisesti. Jotta ala kehittyisi tarvitaan alalle enemmän toimijoita, jotka ovat valmiita investoimaan, kehittämään myyntiä ja markkinointia ja toimimaan kasvuhakuisesti. Tähän kehitykseen voidaan vaikuttaa tarjoamalla koulutuksia ja neuvontaa sekä aktivoimaan alan investointeja.

Paremmat mahdollisuudet myös ulkopaikkakuntalaisille kaupallisille kalastajille hyödyntää yksityisiä vesialueita - yhteistyö ja tiedon tuottaminen esimerkiksi kalakannoista

Pääosin jako-/osakaskuntien vesialueille pääsy edellyttää vesioikeuden omistusta/hallintaa kyseiselle vesialueelle. Ulkopuolisille ei usein myönnetä lupia kaupalliseen kalastukseen yksityisille vesialueille. Lupien saannin helpottuminen tarjoaisi lisää mahdollisuuksia kaupalliselle kalastukselle. Edelleen erityisesti troolausalupien saanti on monella alueella hankalaa tai mahdotonta, vaikka kalakannat olisivat riittävän hyvällä tasolla troolikalastukseen. Eryteisesti vaellussiian pelätään joutuvan alkukesän muikun troolauksen yhteydessä sivusaaliiksi.

Avainasemassa lupien saannissa ovat tietysti vesialueen omistajat sekä uusien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat. Hyvä yhteistyö vesien omistajiin sekä kalatalousalueisiin on tärkeää, jotta kyseiset tahot huomioivat toiminnassaan kaupallisen kalastuksen. Tutkittua tietoa tarvitaan myös. Kestävän pyynnin tason määrittely aluekohtaisesti voisi olla keino parantaa kalastuslupien saantia myös yksityisillä vesialueilla.

4- Paikallisen kalan markkinointi sekä uusien tuotteiden ja markkinoiden luominen

Paikallisen kalan käytön merkittävä lisääminen vaatii uusien tuotteiden kehittämistä ja paikallisen kalan näkyvämpää markkinointia. Paikallisesta kalasta täytyy pystyä luomaan tuotteita, jotka soveltuvat isojen kuluttajajoukkojen käyttöön. Valmistuotteet päivittäistavarapuolelle sekä HoReCa-puolen tuotteet ovat avainasemassa. Alueellisesti esimerkiksi kalamarkkinoiden ja erilaisten tilaisuuksien järjestäminen ovat tärkeässä osassa. Myös kalatalousalan korostaminen lähiruuan tuotannossa on tärkeää. Brändien luominen paikalliselle kalalle vahvistaa merkittävästi paikallisen kalan asemaa markkinoilla. Esimerkiksi nimisuojan saaminen karisiialle parantaisi merkittävästi sen markkina-asemaa.

Toimenpiteet

Uusien kalatuotteiden kehittäminen erityisesti vajaasti hyödynnetyistä kalalajeista

Luonnonkalan menekien lisääminen vaatii uusien tuotteiden kehittämistä. Erityisesti isoille kuluttajaryhmille suunnattujen tuotteiden avulla luonnon kalan menekkiä on mahdollista kasvattaa reilusti nykyisestä. Uudet valmistuotteet päivittäistavara-kaupan puolelle sekä HoReCa tuotteet niin julkiselle kuin yksityisellekin puolelle avaavat uusia mahdollisuuksia. Erityisesti vajaasti hyödynnetyistä kalalajeista tulisi kehittää uusia tuotteita. Näitä ovat silakka, kuore, särkikalat sekä kalastuskeskeinä muikku ja karisiika.

Luonnon kalojen mädin arvostuksen nostaminen

Erityisesti muikun ja siian mädit ovat suuresti arvostettua herkkua. Sen sijaan muiden luonnon kalojen mädit ovat vähemmän käytettyjä. Niiden arvostuksen ja kysynnän kasvattaminen toisi lisää kannattavuutta pyyntiin.

Paikallisten kalatuotteiden ja kala-alan toimijoiden brändäys

Paikalliset kalat ja kalatuotteet ovat pääosin heikosti brändättyjä. Tekemällä Perämeren kaloja tunnetummaksi esimerkiksi uusien tuotemerkkien avulla voitaisiin paikalliselle kalalle tuottaa paljon lisäarvoa. Niin ikään kala-alan toimijat eivät tällä hetkellä nouse esiin paikallisina lähiruuan tuottajina. Yritysten näkyvyyteen ja markkinointiin panostamalla saadaan paikalliselle kalalle vahvempi asema markkinoilla.

Kehittämisohjelman avulla edesautetaan toimijoita rakentamaan brändejä paikallisten kalatuotteiden ympärille. Esim. karisiika on Perämeren omaleimainen, ja osin vajaasti hyödynnetty kala, jota voisi tuotteistaa paremmin. Mahdollisuuksia olisi myös nimisuojan saamiseksi Perämeren karisiialla, mikä helpottaisi sen markkinointia merkittävästi.

Paikallisen kalan hyödyt tietoon ruokakasvatuksen avulla

Paikallinen luonnon kala ja lähellä tuotettu kasvatettu kala ovat erittäin terveellistä ja ekologista ruokaa. Nämä ovat paikallisen kalan vahvuuksia, joita tulisi hyödyntää enemmän myös ruokakasvatuksessa. Erityisesti lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden kuluttajina hyvää kohderyhmään, mutta ruokakasvatuksesta on hyötyä kaikissa ikäryhmissä.

Digitalisaation avulla uudenlaisia tapoja markkinoida kestävästi pyydettyä kalaa

Viime aikoina ruuan vastuullisuus ja jäljitettävyyys ovat nousseet puheenaiheiksi ja tärkeiksi tekijöiksi hankintoja tehtäessä niin kuluttajien kuin isompien toimijoiden kohdalla. Rannikkokalastuksessa jo EU-säädöksistä tulee tiukat vaatimukset kalan jäljitettävyydelle. Tätä seikkaa olisi mahdollista hyödyntää erilaisten digitaalisten sovellusten kautta myös kotimaisen kalan markkinoinnissa niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Lisää menekkiä karisiialle ja muikulle etenkin syksyn sesonkina

Muikun ja karisiian syksyiset saalismäärät Perämerellä ovat niin suuria, ettei niille löydy riittävää kysyntää järkevään hintaan. Syksyllä runsaimman kalatulon aikaan saattaa olla, ettei kalaa saada kaupaksi lainkaan, vaan niistä hyödynnetään ainoastaan mäti. Uusien käyttökohteiden, uusien tuotteiden ja markkinoinnin avulla on mahdollista kasvattaa karisiian ja muikun markkinoita syksyllä, jotta saaliit saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä.

5- Kalastusmatkailupalveluiden parempi tuotteistaminen ja yhteistyö muiden matkailupalveluiden kanssa

Kalastusmatkailussa Perämeren rannikon alueella on paljon potentiaalia. Lohijokien lisäksi merialue tarjoaa hyvät mahdollisuudet kalastusmatkailun kehittämiseen. Kalakannat ovat monelta osin hyvässä kunnossa. Esimerkiksi hauen ja ahvenen kalastuksessa saalisvarmuus merellä on huippuluokkaa, ja mahdollisuudet isoihin kaloihin ovat olemassa. Nykyinen palveluntarjonta ei kuitenkaan mahdollista kalastusmatkailun isompaa kasvua. Kalastusmatkailun kehittyminen vaatii palvelujen parempaa tuotteistamista ja yhteistyötä muiden matkailupalvelun tarjoajien kanssa.

Isommissa rannikon kaupungeissa kalastusmatkailupalveluita olisi mahdollista yhdistää muihin matkailupalveluihin. Kaupungeissa turisteja käy ulkomaita myöten eikä heitä tarvitse erikseen houkuttaa paikalla markkinoimalla pelkästään kalastusmatkailua. Erityisesti Perämeren varmat jääolosuhteet talvella on mahdollista hyödyntää palvelujen tarjoamisessa ulkomaalaisille matkailijoille. Kalastusmatkailupalvelut voivat tarjota matkailijoille vaihtoehtoisia matkailupalveluita ja uniikkeja luontoelämyksiä. Niin ikään kalastusmatkailupalvelujen tarjoamisessa yrityksille on paljon potentiaalia.

Toimenpiteet

Kalastusmatkailupalveluiden parempi tuotteistaminen

Kalastusmatkailun osalta palveluntarjontaa alueella tulee kehittää. Tällä hetkellä kalastusmatkailupalvelut ovat keskittyneet vahvasti loheen ja kohdistettu pitkälti kalastuksen harrastajille. Kehittämällä tarjontaa esimerkiksi yrityksille ja Lapin matkailijoille kalastusmatkailusta saatavaa liikevaihtoa on mahdollista lisätä huomattavasti. Palvelut tulee olla selkeästi tuotteistettuja ja ”helppoja ostaa”.

Kalastusmatkailupalvelut paremmin osaksi muuta matkailua

Yhtenä kehittämisen kohteena kalastusmatkailussa on yhteistyön parantaminen kalastusmatkailuyrittäjien ja muiden matkailualan yritysten sekä kuntien matkailupalvelujen välillä. Yhteistyön avulla tavoitetaan uusia asiakasryhmiä ja markkinointiin voidaan panostaa enemmän. Yhteistyön myötä matkailupalveluiden tarjontaa on mahdollista monipuolistaa ja matkailijoille pystytään tarjoamaan houkuttelevia palveluita.

Strategian mitattavat tavoitteet

Strategian toteutumisen seurantaan käytetään indikaattoreita, jotka kerätään jokaiselta hankkeiden toteuttajalta hankkeen jälkeen. Hankkeiden toteuttajille laaditaan ohje indikaattorien keräämiseksi, jotta niistä tulisi mahdollisimman vertailukelpoisia.

Omat indikaattorit:

- rahoitettujen hankkeiden määrä
  - tavoitetaso 20kpl, joista
    - vesiviljelyyn liittyviä kehittämishankkeita vähintään 2kpl
    - kalastusmatkailuun liittyviä kehittämishankkeita vähintään 2kpl
    - paikallisen kalan elintarvikekäyttöä lisääviä hankkeita vähintään 4kpl
- investoinnit kaupalliseen kalastukseen
  - tavoitetaso 1,5 miljoonaa euroa
- kehittämishankkeisiin osallistuneiden yritysten lukumäärä
  - tavoitetaso 30kpl

Yhteiset indikaattorit:

- Yhteistyö- ja koulutustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä
- Alueen toimijoiden yhteistyön lisäämiseksi tehtyjen toimien lukumäärä
- Aktivoinnin avulla saatu muu rahoitus kalatalouden kehittämiseen

Jotta yhteisille indikaattoreille voidaan asettaa tavoitetasot, ne tulee olla tarkemmin määritelty.

Hankkeiden arviointi:

Kalaleaderin kehyksestä rahoitettavia hankkeita tullaan arvioimaan peruskriteerien sekä pisteytyksen avulla. Jokaisen hankkeen tulee täyttää peruskriteerit, jotta hanke voidaan rahoittaa. Pisteytyksen avulla hankkeita voidaan asettaa paremmuusjärjestykseen. Pisteytys myös ohjaa hankkeiden hakijoita hankkeen suunnitteluvaiheessa.

Peruskriteerit:

Tulevatko nämä suoraan asetuksesta?

Pisteytys (0-3 pistettä):

- Hankkeen kustannustehokkuus (kustannukset suhteessa hankkeen toimenpiteisiin)
- Hankkeen innovatiivisuus (uudet kokeilut, uuden luominen tai uusien asioiden tuominen alueelle)
- Hanke lisää yhteistyötä
- Hanke lisää osaamista
- Hankkeen viestintäsuunnitelma (suhteessa hankkeen kustannuksiin)
- Kestävän kehityksen huomioiminen hankkeessa

Yleisiä linjauksia kalaleader-rahoituksen käytöstä

Investointeja ei rahoiteta lainkaan Perämeren rannikon kalaleader-strategian puitteissa. Ne pyritään ohjaamaan ensisijaisesti muihin rahoituslähteisiin. Pääasiassa investoinneissa hyödynnetty rahoitus tulee olemaan ELY-keskuksen myöntämiä suoria tukia Euroopan Meri-, Kalatalous- ja Vesiviljelyrahastosta (EMKVR). Poikkeuksena voivat tulla kysymykseen kehittämishankkeiden yhteydessä rahoitettavat pienet suoraan hankkeeseen liittyvät investoinnit.

Yksityisiä kehittämishankkeita rahoitetaan lainsäädännön puitteissa. Mikäli lainsäädäntö mahdollistaa yksityisten kehittämishankkeiden rahoittamisen, joissa ei ole yleishyödyllistä näkökulmaa, voidaan niitä rahoittaa kalaleaderin toimesta niiltä osin kuin ne eivät sovellu muun EMKVR-rahoituksen piiriin.

Perämeren rannikon kalaleader-strategian vaikuttavuus

Visio2027:

”Paikallinen kala resurssina on hyödynnetty entistä tehokkaammin. Tehokas kalastus ja alkukäsittely sekä uudenlaiset tuotteet mahdollistavat paikallisen kalan monipuolisen tarjonnan. Kalastusmatkailu tarjoaa hienoja luontoelämyksiä yhä useammalle kuluttajalle kehittyneen palveluntarjonnan myötä.”

Kalaleader-strategian keskiössä on paikallisen kalan käytön lisääminen niin yksityisellä kuin julkisellakin puolella. Tämä vaatii sen, että kalaa saadaan lisää markkinoille ja sen alkukäsittely tehostuu kalastettavien lajien osalta. Lisäksi ohjelman avulla pyritään saavuttamaan suurempi näkyvyys paikallisille kalatuotteille ja edesauttamaan kokonaan uusien kalatuotteita kehittämistä erityisesti isoille kuluttajaryhmille.

Paikallisen kalan käytön lisääminen tarjoaa mahdollisuuksia uusille yrittäjille ja työpaikkoja tulee lisää kala-alalle. Paikallisen kalan käytön lisäämistä on helppo markkinoida sen myönteisillä vaikutuksilla paikalliseen talouteen, kalan käytön lisäämisen myötä saavutettaviin terveyshyötyihin sekä paikallisen kalan lisäämisen myötä saavutettaviin positiivisiin ympäristövaikutuksiin. Pyrkimyksenä on, että tulevaisuudessa kuluttajat suosivat yhä enemmän paikallisia kalatuotteita, koska tiedostavat niiden positiiviset vaikutukset.

Strategian avulla tuetaan kalatalouden elinvoimaisuutta ja uusiutumista. Kaupallisen kalastuksen olosuhteita kehittämällä sekä uusien käytäntöjen ja laitteiden avulla alan kannattavuutta saadaan parannettua. Alan toimijoiden liiketoimintaosaamista pyritään parantamaan. Erityisesti kaupallisen kalastuksen osalta tavoitteena on, että yhä useammat kaupalliset kalastajat alkavat ajatella kalastusta liiketoimintana. Kaupallisen kalastuksen ”harrastamisesta” siirrytään kasvuhakuiseen ja tuottavaan liiketoimintaan.

Kalaleader-strategian avulla kalatalousalan näkyvyyttä pyritään parantamaan paikallisella tasolla, mikä tekee alasta houkuttelevamman uusille toimijoille sekä vaikuttaa myönteisesti esimerkiksi kuntien tekemiin päätöksiin. Tavoitteena on saada paikallinen kala kiinteäksi osaksi alueen lähiruuan edistämiseksi tähtäävään työhön.

Kalastusmatkailun osalta palveluntarjontaa laajenee ja mahdollistaa uusien asiakasryhmien saavuttamisen. Kalastusmatkailu kytkeytyy kiinteäksi osaksi muuta matkailua ja kalastusmatkailupalveluiden avulla yhä useampi pääsee kokemaan hienoja luontoelämyksiä. Palvelujen laatuun kiinnitetään huomiota ja tarjontaa löytyy myös vaativampien asiakasryhmien tarpeisiin.

Ympäristön näkökulmasta vaikuttavuutta saadaan edesauttamalla kalaresurssin tehokkaampaa käyttöä. Erityisesti vajaasti hyödynnettyjen kalalajien pyynnin ja käytön edistämällä vaikutetaan vesien ravinnekuormaan myönteisesti. Niin ikään ulkomaisen kalan korvaaminen paikallisella kalalla pienentää ruuantuotannon hiilijalanjälkeä. Investointeihin liittyvässä aktivointi- ja neuvontatyössä korostetaan investointien ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi energiatehokkaat ratkaisut kalankäsittelytiloihin liittyvissä investoinneissa ovat keskiössä.

Kalaleader-strategian toteuttamisessa keskitytään erityisesti hankkeiden laatuun. Pienellä budjetilla toimittaessa hankkeiden täytyy olla kustannustehokkaita ja kohdistua kehittämistoimiin, joilla saadaan aikaan eniten vaikuttavuutta. Yksityisiä kehittämishankkeita rahoitetaan mahdollisuuksien mukaan ja sitä kautta pyritään saamaan yksityistä rahaa mukaan ohjelman toteuttamiseen.

Suurempia hankekokonaisuuksia toteutetaan yhteistyössä esimerkiksi muiden kalaleadereiden ja innovaatio-ohjelmien kanssa. Automaattisen lajittelun kehitystyö, pyydysten kehittäminen ja kalastajien työhyvinvoinnin parantaminen ovat esimerkkejä kehittämisestä, jossa Perämeren rannikon kalaleader hyödyntää valtakunnallista yhteistyötä.

Kalatalouden kehittämishajelman toteuttamisessa hyödynnettävät verkostot

Perämeren rannikon kalaleader-strategian keskiössä ovat alueen kalatalousalan yritykset. Alan kehittäminen lähtee yritysten tarpeista ja niiden tulee olla tiivisti mukana kehittämishankkeiden toteutuksessa. Oman alueen yritysten ohella valtakunnalliset verkostot kalatalousalan yrityksiin ovat tärkeitä. Niiden avulla pystytään olemaan mukana alan kehityksessä ja siirtämään hyviä käytäntöjä valtakunnallisesti.

Strategian toteuttamisessa tärkeitä kumppaneita ovat Lapin ja Varsinais-Suomen ”kala-elyt”. Kehittämishankkeiden ja investointihankkeiden rahoituksista keskustellaan ELY-keskusten kanssa jo ennen hankkeiden toteuttamista. Alueen kalatalouden kehittämisinvestointeihin pyritään käyttämään ELY-keskuksen kautta haettavia suoria investointitukia. Myös neuvontaa merialueen valvonta-asioissa tehdään yhteistyössä ELY-keskusten kanssa.

Toiminta-alueen kunnat ja maakuntaliitot ovat niin ikään tärkeitä kumppaneita kalaleader strategian toteuttamisessa. Kunnat ovat vahvasti mukana kalatalouden infran ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Kuntien kanssa keskustellaan kalatalouteen liittyvistä tarpeista ja usein kunnat toimivat investointihankkeiden toteuttajina. Lähiruoka-asiat ovat mukana kuntien ja maakuntaliittojen strategioissa ja niiden parissa pyritään vahvaan yhteistyöhön.

Yhteistyö muiden kalaleadereiden ja alueen Leader-ryhmien kanssa on tärkeässä asemassa. Erityisesti yhteistyö muiden kalaleadereiden kanssa mahdollistaa hyvien käytäntöjen jakamisen sekä esimerkiksi yhteisten kehittämishankkeiden, opintomatkojen ja koulutusten toteuttamisen. Myös kalatalousalan kehitykseen liittyvä tieto vaihtuu tehokkaasti kalaleader-verkoston kautta. Oman alueen Leader-ryhmät voivat toimia kehittämishankkeiden hallinnoijina ja yhteistyötahoina esimerkiksi tilaisuuksien järjestämisessä.

Hankeyhteistyö alueen oppilaitosten ja Luken kanssa tulee olemaan tiivistä. Alueen oppilaitoksista löytyy monenlaista osaamista kalatalousalan kehittämiseen. Sen lisäksi he pystyvät hallinnoimaan isoja hankkeita kokonaisuuksina. Luken johdolla voidaan toteuttaa esimerkiksi erilaisia kalatalousalaan ja hylkeisiin liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä.

Perämeren kalatalousyhteisöjen liitto ja vesialueen omistajat ovat tärkeitä kumppaneita kaupallisen kalastuksen olosuhteita kehitettäessä ja vaelluskalakantojen hoitoon liittyvissä kehittämistoimissa.

Viestintäsuunnitelma

Yleisesti ottaen Perämeren rannikon kalaleader-strategiasta pyritään viestimään mahdollisimman laajalle sidosryhmäjoukolle. Paikallinen kala ja sen käytön lisääminen ovat keskeisiä teemoja viestinnässä. Strategian viestinnällä pyritään siihen, että paikallinen kala huomioidaan esimerkiksi muista rahoituslähteistä rahoitettavien lähiruokahankkeissa keskeisenä osana. Lähikala pyritään saamaan myös kuntien strategioihin mukaan entistä paremmin.

Erityisesti ohjelmakauden alussa Perämeren rannikon kalaleader-strategiasta viestitään laajalle sidosryhmäjoukolle. Kauden alussa järjestetään strategian esittelytilaisuuksia, joihin kutsutaan alueen kalatalousalan toimijoiden lisäksi laajalti alueen kehittämistoiminnassa mukana olevia tahoja, esimerkiksi alueen Leader-ryhmät, kuntien kehittämisorganisaatiot, maakuntaliittojen ja alueen oppilaitoksien edustajia sekä alueen lähiruokahankkeiden parissa työskenteleviä henkilöitä.

Sosiaalista mediaa, lähinnä Facebookia, hyödynnetään viestinnässä. Facebook sivuilla ”Perämeren rannikon kalatalousryhmä” keskitytään viestimään lähinnä kalaleaderin asioista sekä yleisesti kalatalousalasta. Sivulla on tällä hetkellä noin 500 seuraajaa. Kohderyhmänä ovat erityisesti kalatalousalasta kiinnostuneet sekä nykyiset ja potentiaaliset hankehakijat. Facebook-sivulla ”Lähiruokaa Perämerestä” kohderyhmänä on alueen kuluttajat ja lähiruusta kiinnostuneet tahot. Sivusto keskittyy viestimään positiivisesti paikallisesta kalasta, ammattikalastuksesta, kalankasvatuksesta sekä alueen kalatapahtumista. Sivustolla on niin ikään n. 500 seuraajaa.

Ohjelmakauden aikana tullaan järjestämään erilaisia tilaisuuksia, joissa markkinoidaan kalaleader-toimintaa ja alaan liittyviä kehittämismahdollisuuksia. Myös kalaleaderin kehiksestä rahoitettavien hankkeiden puitteissa tullaan

järjestämään erilaisia tilaisuuksia. Rahoitettavilta hankkeilta vaaditaan myös omaa viestintäsuunnitelmaa ja erityisesti isompien hankkeiden kohdalla viestintään tulee panostaa nykyistä enemmän.

Päivittäisessä viestinnässä hyödynnetään lähinnä sähköpostia ja puhelinta. Aktivaattorin työstä iso koostuu viestinnästä eri sidosryhmien kanssa. Sähköpostilla tiedotetaan hankkeiden toimista, rahoitusmahdollisuuksista ja muista toimintaan liittyvistä asioista hyödyntäen laajaa jakelulistaa. Myös lehdistötiedotteilla pyritään saamaan näkyvyyttä kalaleader-toiminnalle, hankkeille ja yleisesti kalatalousalalle. Niitä tehdään resurssien sallimissa puitteissa.

Valmiudet osallistua kansallisen verkoston toimintaan

Tulevalle ohjelmakaudelle suunniteltu Maa- ja metsätalousministeriö-vetoinen kansallinen kalatalousverkosto tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia parantaa kalatalouden alueellista kehittämistyötä. Perämeren rannikon kalaleader tulee olemaan mukana kansallisen verkoston toiminnassa.

Perämeren rannikon alueella on monia kehittämisen painopisteitä, joissa voidaan saavuttaa molemmin puolista hyötyä verkoston kautta. Esimerkiksi hyljekarkottimien käyttö ja -kehittäminen, hylkeitä suojattujen pyydysten kehitystyö, vajaasti hyödynnettyjen kalalajien tehokkaampi hyödyntäminen, kehitystyö kalojen lajittelussa ja alkukäsittelyssä, kalastajien työhyvinvointi, uusien kalatuotteiden kehittäminen suurkeittiöihin ja päivittäistavarakauppoihin sekä vesiviljelyn puolella uusien talvisäilytys- ja avomeri kasvatusratkaisujen kehittäminen ovat teemoja, joiden kehitystyössä Perämeren rannikon kalaleader haluaa olla mukana myös valtakunnallisesti.

Strategian valmisteluprosessin kuvaus

Perämeren rannikon kalaleader-strategiaa on käytännössä valmisteltu vuodesta 2020 alkaen. Alkuvuodesta 2020 alueen kaikille kaupallisille kalastajille lähetettiin ”Kalastuksen kehittäminen” kysely, jonka avulla kartoitettiin kalastajien näkemyksiä alan kehittämiseen liittyen. 2020 syyskuussa järjestettiin Kalariihi-työpaja, jossa keskityttiin vajaasti hyödynnettyjen kalalajien käytön edistämiseen.

Strategiatyön etenemistä on käsitelty useammassa kalatalousryhmän kokouksessa. Syyskuussa 2021 pidettiin varsinainen strategiakokous, jossa työpajojen muodossa käytiin läpi luonnosvaiheessa ollutta kalaleader-strategiaa.

Varsinaiset valmistelutilaisuudet pidettiin keväällä/alkukesällä 2021. Valmistelutilaisuuksia pidettiin yhteensä neljä.

Näiden lisäksi toimijoilta on ollut mahdollisuus vastata Oulun Seudun Leaderin verkkosivuilla olevaan kyselyyn tulevan ohjelmakauden strategiaan liittyen.

Lisäksi jatkuva kanssakäyminen ja tiedonvaihto alan yrittäjien kanssa on ollut keskeinen osa strategian valmistelua. Yrittäjiltä on myös kysytty kohdennetusti tietoja ohjelmaan liittyen yleensä puhelimitse.

Ensimmäisestä kalaleader-strategian versioista tullaan pyytämään sidosryhmien kommentit.

Tarkemmat tiedot ohjelman valmisteluun liittyvistä tilaisuuksista ja kyselyistä löytyvät erillisestä liitteestä.

Hallinnon ja aktiivoinnin sekä seurannan ja arvioinnin järjestäminen

Hallinnointi

Kalatalousstrategian toteuttamiseen liittyvistä hallinnollisista tehtävistä vastaa Oulun Seudun Leader ry. Yhdistyksen toimisto sijaitsee osoitteessa Vihikari 10, 90440 Kempele. Oulun Seudun Leaderilla on tarvittavat resurssit ja pitkäaikainen osaaminen hallinnollisten ja taloudellisten tehtävien hoitamiseen. Kirjanpito ja palkanlaskenta on ulkoistettu tilitoimisto Aallon Oulu Oy:lle. Oulun Seudun Leaderin hallitukseen kuuluu yhdeksän jäsentä ja jokaisella heistä on henkilökohtainen varajäsen. Hallitus on koottu kolmikantaperiaatteen mukaisesti. Hallituksen jäsenet valitaan vuosikokouksessa ja vuosittain kolmasosa jäsenistä ja varajäsenistä on erovuorossa. Hallituksen jäsen tai varajäsen voi toimia yhdistyksen hallituksessa yhtäjaksoisesti enintään kuusi vuotta. Hallituksen alaisuudessa voi toimia erilaisia työryhmiä, jotka valmistelevat hallituksen päätettäväksi tulevia asioita. Uudelle kaudelle valittavaan kalaleader-jaostoon valitaan kymmenen jäsentä, sekä heille henkilökohtaiset varajäsenet. Kalatalousjaosto toimii Leader-ryhmän hallituksen alaisuudessa ja muodostuu paikallisista alan yrittäjistä ja eri sidosryhmistä. Kalatalousyrittäjien edustajiin valitaan sekä kalastajia, jalostajia että kasvattajia. Sidoryhmiä ovat kunnat, elinkeino- ja oppi- ja tutkimuslaitokset, kalatalousalueet, neuvonta- ja muut alan järjestöt. Jaosto mm. valitsee rahoituspuollon saavat hankkeet sekä seuraa ja paikallisen strategian edistymistä. Kalatalousjaostoon pyritään saamaan alueen Leader-ryhmien kanssa yhteistyössä asiantuntijoita koko toiminta-alueelta ja mahdollisimman laajasti kalatalousala, toimijaverkosto ja julkinen sektori huomioiden. Jäsenen toimikausi on kaksi vuotta ja kausia voi olla korkeintaan kolme peräkkäin. Oulun Seudun Leaderin hallitus vahvistaa kalaleader-jaoston toimintaan osallistuvien henkilöiden valinnat 2.12.2021 pidettävässä kokouksessa, jotta toiminta saadaan käyntiin ensi vuoden alusta alkaen. Perämeren rannikon kalaleader toiminta-alueen kunnat ovat sitoutuneet strategian toteuttamiseen ja hallinto hoidetaan sitoumusten mukaisesti laskutettavalla kuntarahalla.

Perämeren kalatalousryhmään kuuluu tällä hetkellä 11 jäsentä ja 9 varajäsentä. Kalatalousryhmään kuuluvilta jäseniltä ei ole edellytetty Oulun Seudun Leaderin jäsenyyttä, mutta jäseneksi liittyminen on suotavaa. Kalatalousryhmä on kokoontunut aina tarvittaessa ja se seuraa strategian toteutumista, toimii aktiivointihankkeen ohjausryhmänä, tiedottaa alueellaan kalatalousstrategiasta, toimii keskeisenä verkostona kalatalousalan kehittämisen osalta ja antaa lausunnot strategiasta rahoitusta haakeviin hankkeisiin.

Varsinainen jäsen	Edustus	Varajäsen	Edustus
Timo Karjalainen, Oulu	kalankasvatus	Eero Väätäjä, Ii	Pohjoisperämeren ammattikalastajat
Kari Heinikoski, Kemi	Pohjoisperämeren ammattikalastajat	Matti Linnatie, Simo	kalankasvatus
Timo Matinlassi, Simo	kalastusmatkailu	Unto Rekilä, Oulu	kalatalouden innovaatiot
Lauri Halonen, Oulu	Oulun Seudun Leaderin hallitus	Juhani Ervasti, Oulu	kalastus
Marko Välimäki, Hailuoto	kalastus	Martti Rantoharju, Raahel	Kalastus
Minna Pekuri, Oulu	kalakauppa, jalostus	Esa Pirkola, Kalajoki	kalastusperinne, -matkailu
Heikki Eskola, Raahel	kalastus	Lasse Huhtala, Kokkola	kalastus
Juha Tilus, Kalajoki	kalanjalostus	Pasi Anttila	Perämeren kalatalousyhteisöjen liitto
Harri Lahti, Kokkola	kalanmyynti, kalastus	Pirjo Hongisto	Oulun Seudun Leader
Vesa Rantanen	Perämeren kalatalousyhteisöjen liitto		
Piia Karttunen	Oulun Seudun Leader		

Kuva. Kalatalousryhmän jäsenet 2021

Aktiivointi

Kalatalousalan toimijoiden kannustaminen ja aktiivointi oman toimintansa sekä kalatalousalan kehittämiseen on koko ohjelmakauden ajan hyvin tärkeää strategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä vaatii laajaa ja säännönmukaista tiedottamista strategian toimenpiteistä ja rahoitusmahdollisuuksista. Strategiaan liittyvä tiedotus ja aktiivointi tullaan hoitamaan erillisellä aktiivointihankkeella, johon rahoitus haetaan omasta kalaleader rahoituskehiksestä. Tämä on koko ohjelmakauden ajan enintään 25 % kalaleader -toimintaan käytettävästä julkisesta rahoituskehiksestä. Hankkeessa työskentelee pääsääntöisesti osa-aikaisena yksi henkilö, jonka tehtävänä on tiedottaa strategiasta ja kalaleader toiminnasta sekä aktiivoida ja neuvoa alueen toimijoita kehittämään alueen kalataloutta ja omaa toimintaansa.

Seuranta ja arviointi

Kalaleader -jaosto ja Oulun Seudun Leaderin hallitus seuraavat strategian toteutumista. Oulun Seudun Leaderillä on jatkuvana käytäntönä vuosittain pidettävä strategiakokous, jossa käsitellään koko Leader toiminnan toteutumista. Kalaleader toiminnan vertaisauditointia tehdään yhdessä Oulujärvi Leaderin kanssa. Rahoitettavien hankkeiden valitsemiseksi käytetään pisteytystä. Arviointia tehdään myös hankkeiden toteuttajille lähetettävien kyselyjen avulla.

Rahoitussuunnitelma

Kehittämishojelman julkinen kokonaisrahoitus on 1 000 000 €, josta enintään 25 % käytetään alueen toimijoiden aktivointiin. Loput julkisesta rahoituksesta käytetään alueelta nousseiden hankeideiden rahoittamiseen. Mikäli lain mukaan voidaan rahoittaa myös yksityisiä kehittämishankkeita, voidaan tavoitella noin 150 000 euron yksityisrahoituskertymään ohjelmakauden aikana. Toiminnan hallinnointikuluihin käytetään alueen kuntien sitoumuksilla kerättyä kuntarahaa, jota on käytössä koko ohjelmakaudeksi noin 165 000 €.

Kehittämishojelman kokonaisrahoitus v. 2022-2027		€
	Yhteensä	1 165 130
Hankkeisiin	Julkinen rahoitus, 75 % kehyksestä (eu+valtio)	750 000
Hallinto ja aktivointi	Julkinen rahoitus, 25 % kehyksestä (eu+valtio)	250 000
	Kuntaraha	165 130

Rahoituksen suuntautuminen painopisteittäin	%
1. Kalastuksen elinvoimaisuuden säilyttäminen	20
2. Kalaresurssin tehokkaampi hyödyntäminen mukaan lukien vesiviljelytuotannon kasvu	20
3. Kalatalousalan uusiutuminen ja verkostoituminen	25
4. Paikallisen kalan markkinointi sekä uusien tuotteiden ja markkinoiden luominen	25
5. Kalastusmatkailupalveluiden parempi tuotteistaminen ja yhteistyö muiden matkailupalveluiden kanssa	10
Yhteensä	100